paardehoefklaver (hippocrepis comosa l.)

door j. bolman, amsterdam

Nee, als u nog nooit van die plant gehoord hebt, hoeft u er geen Nederlandse flora bij te halen, want hij staat er (nog) niet in. Alleen als u toevallig de Plantenatlas van Dr H. J. Calkoen, uitgegeven in 1906, bezit, kunt u op blz. 46 hiervan een afbeelding vinden van wat ik bedoel. Maar de opmerking van Dr Calkoen, dat de plant in Nederland niet groeit, is sinds enige jaren onjuist.

Ziehier het verhaal, hoe ik deze plant — en zelfs niet als eerste — in 1949 min of meer gedwongen ontdekte.

Wanneer ik af en toe mijn huisgenoten meedeel, dat ik 's avonds vergaderen ga met het bestuur van de afd. Amsterdam der NNV, maar dat het in géén geval laat zal worden, daar we alleen maar het programma voor de eerstkomende maanden hebben te maken, dan glimlachen allen op welwillende wijze. Zij weten immers uit ervaring, dat niettemin de klok eerder 12 dan 11 uur zal wijzen, alvorens ik me afgemat ter ruste zal begeven.

Maar terzake. Wanneer we in Maart vergaderen, en aan de Meimaand toe zijn, dan beginnen mijn medebestuurderen vol verwachting naar mij te kijken, wetend dat mijn liefde voor de flora langs de grote rivieren me zal verleiden tot een voorstel, om ons per trein naar Zaltbommel of Culemburg te begeven. Ik ken die streek goed en weet uit ervaring, dat een aantal leden gaarne bereid is, ter wille van enige bijzondere planten bijna onneembare prikkeldraadversperringen in de uiterwaarden te trotseren. Sommige deelnemers houden er in hun kleding zelfs rekening mee.

Doch als ik in 1949 een dergelijke tocht voorstel, komt er een geest van verzet. „Zaltbommel of Culemburg, dat weten we nu wel". Men wil wat anders. „Kun je niet eens meer westelijk wat doen?" Ik protesteer, want ik ben daar nog nooit geweest. Maar Kleyn zegt: „het moet er erg mooi zijn". Méér weet overigens niemand. Het slot is, dat ik beloof, een excursie tussen Vianen en Schoonhoven te zullen leiden; de penningmeester staat de gelden voor een voorafgaande verkenning van het terrein welwillend toe. Inmiddels schrijf ik naar een bevriend bioloog in Gouda. Het antwoord is teleurstellend: hij weet niets bijzonders.

Voor de voor-excursie kies ik 30 April, Koninginnedag. Het weer is winderig en koud. Eerst de trein naar Utrecht, dan de bus naar Vianen. Dat loopt alles vlot. Zelfs blijkt de buschauffeur bereid, me niet helemaal naar Vianen mee te nemen, doch af te zetten bij de Zuiderbandijk van de Lek. Daar sta ik, de blik westwaarts, om te pionieren. Het begin is weinig hoopvol, de flora langs de bandijk is beslist minder rijk dan meer oostwaarts langs Lek en Waal. Ik duik een grote uiterwaard in en volg de rivieroever, hopend niet ergens vast te loopen op een oude arm of zo. Maar dat gaat gelukkig goed. Langs de rivier is botanisch wel wat te beleven, maar „enorm" zal het toch niet worden. In Lexmond uitkomend, drink ik een kop koffie in een café'tje en informeer of ze ook Zondags na kerktijd open zijn. Dat is zo; we hebben dus in elk geval een onderkomen onderweg.

Daarna verder langs de bandijk. De wind rukt woedend aan de bloeiende appelbomen; m'n jekker heb ik dubbel en dwars nodig. Voorbij Lexmond, binnensdijks, een prachtig gelegen eendenkooi in een wiel. Schoonhoven is

Paardehoefklaver in het herbarium.

nog ver, ik houd dus een flink eind de dijk om op te schieten. Maar de uiterwaard lokt . . .
Wat heeft me bezield, om een stuk verderop nu juist die uiterwaard ter exploratie te kiezen? Is dat floristische intuïtie? Bij een hek aan de voet van de dijk ga ik er in, eerst langs een prachtig in knop staande meidoornhaag, en dan westwaarts. Voor me ligt dan een lange, vrij smalle uiterwaard, waarop hier en daar gele bloemplekken. Het lijkt gewone Rolklaver (Lotus corniculatus L.) maar er is iets, dat me waarschuwt beter te kijken, een kleine kleurafwijking en iets in de habitus. En als ik goed kijk, zie ik dat ik voor iets sta, dat beslist geen Rolklaver is. Want die heeft 3-tallige blaadjes met aan de voet van de bladsteel 2 grote steunblaadjes, waardoor het blad schijnbaar 5-tallig is. En de „klaver" in deze uiterwaard heeft veeljukkige bladen met veel fijnere blaadjes.
Maar wat is het dan? Ik weet zeker, een dergelijke plant nog nooit te hebben gezien. Een poging tot determinatie op de plaats zelf mislukt. Ik verzamel dus materiaal, helaas nog zonder vruchten, en constateer verder dat een enorm stuk van de uiterwaard, zeker wel over een lengte van 100 m, dicht bezet is met deze „klaver", de bloemen bijna alle nog in knop. Over enkele weken zal het er goudgeel zijn!
's Avonds buig ik me over het plantje. Met Nederlandse flora's kom ik telkens op Kroonkruid (Coronilla varia L.), dat ik goed ken; dat is het beslist niet. Dan maar buitenlandse flora's erbij. En kijk: de Duitse, Engelse en zelfs de Belgische flora geven volledig uitsluitsel; ik heb vrijwel zeker

Hippocrepis comosa L. in handen. Jammer dat de vrucht, die hoefijzervormig moet zijn, ontbreekt.
Ik stuur direct materiaal naar Dr Kloos in Dordrecht, vraagbaak van velen op floristisch gebied. Hij bericht me p.o., dat de plant sinds 1945 in Nederland gevonden is, maar dat me dit door de achterstand in de publicaties nog niet bekend kon zijn. Hippocrepis werd nl. in 1945 voor 't eerst in Nederland aangetroffen te Dordrecht op een ruderaal terrein, mogelijk als oorlogsadventief, en daarna in 1948 te Vianen. Persoonlijk heb ik uit een gesprek met enkele Wageningse studenten, die ik later op de vindplaats aantrof, de indruk gekregen, dat de vindplaats Vianen identiek is met de mijne (die ik, om al te grote toeloop te vermijden, enigszins vaag aanduid als zijnde tussen Lexmond en Schoonhoven), maar zeker weet ik dit toch nog niet.
Op 22 Mei 1949 maakte ik met een 20-tal Amsterdammers de officiële tocht. Het bezoek aan Hippocrepis was hierbij wel het hoogtepunt. Een prachtig warm-geel waas lag over de weide door de duizenden bloemkransjes, doorgaans hoofdjes van 8 stuks. De vindplaats maakte een volkomen natuurlijke indruk, alsof de plant er jarenlang voorkwam en zich geleidelijk over dit grote oppervlak had uitgebreid.
Uit mijn Engelse flora was me gebleken, dat de plant een kalkminnaar is. Ik hield dus het oog gevestigd op verdere kalkplanten. En ziet, de Zuidlimburger Koeleria cristata Pers. (= gracilis Pers.) of Scherpgras stond mooi bloeiend tussen de Hippocrepis. Als ik tenslotte vermeld, dat zich daarbij hier en daar de fraai-roze hoofdjes van het zeldzame Bieslook (Allium Schoenoprasum L.) voegden, dan kunt u zich indenken, dat onze dag zeer goed was.
Een deelneemster vestigde enkele dagen later m'n aandacht op het in de inleiding genoemde werk van Dr Calkoen. Hij noemt ook de naam Paardehoefklaver, ongeveer de vertaling van de Grieks-Latijnse naam. De vrucht is nl. een peultje, dat allerlei hoefijzervormige golvingen vertoont.
Inmiddels heeft Dr Kloos de plant ook besproken als een der „Twee langverwachten" in het onlangs. verschenen werk „In het voetspoor van Thysse".
Laten we tenslotte hopen, dat Hippocrepis een blijvende aanwinst onzer flora mag zijn; zij is het zeker waard.
En de moraal van dit verhaal? Weiger nóóit aan uw afdelingsbestuur een excursie naar onbekend gebied. Het weet in zijn alomvattende wijsheid precies waar het u heenstuurt!

RECTIFICATIE

In de bovenste regels van Natura 1950 p. 34 is een zeer storende opmaakfout geslopen. De betreffende zin moet luiden: „Deze wortel bleek oorspronkelijk geheel omsloten geweest te zijn door een kalkformatie. De gewelddadige breuk in de wand had die kalkbuis in brokken uiteen doen vallen en de wortel zichtbaar gemaakt.